

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 10 października 2019 r. Sąd Rejonowy w Skierniewicach w sprawie o sygn. akt I C 717/19 z powództwo (...) S.A. z siedzibą w B. przeciwko W. D. o zapłatę:

1. zasądził od pozwanego W. D. na rzecz powódki (...) S.A. z siedzibą w B. kwotę 17.649,25 zł z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 3 maja 2019 r. do dnia zapłaty;
2. umarzył postępowanie w pozostałym zakresie;
3. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 4.507 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył pozwany, zaskarżając wyrok w całości.

Skarżący zarzucił wydanemu orzeczeniu:

1. obrazę prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i brak wszechstronnego rozpatrzenia materiału sprawy i niedokonanie oceny wpływu postanowień umowy pożyczki na późniejsze zobowiązanie wekslowe, podczas gdy miało to kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia;
2. **obrazę prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (dalej: „k.c.”) w zw. z art. 359 § 1 pkt 2¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieuznanie roszczeń powódki za nienależne na tej podstawie, że część z nich miała charakter mających na celu obejście ustawy i przyznanie powódce uprawnienia do uzyskania odsetek wyższych niż maksymalne;**
3. obrazę prawa materialnego, tj. art. 58 § 2 k.c. oraz art. 5 k.c. poprzez ich niezastosowanie i nieuznanie roszczeń powódki za nienależne na tej podstawie, że ich część była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, w związku z czym umowa w tym zakresie była nieważna; dotyczy to zwłaszcza zawyżonych kosztów prowizji oraz opłaty za fikcyjną usługę (...);
4. obrazę prawa materialnego, tj. art. 385¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie i odstąpienie od dokonania oceny umowy w przedmiocie abuzywności klauzul umownych, pomimo że obowiązek taki w sporze z konsumentem ciąży na Sądzie z urzędu;
5. obrazę prawa materialnego, tj. art. 10 Ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że zgodnie z treścią tego przepisu nieważność lub inna wadliwość stosunku prawnego nie ma wpływu na ważność weksla in blanco i na wynikające z niego roszczenie;
6. **obrazę prawa materialnego, tj. art. 10 Ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że zobowiązanie wekslowe (również z weksla in blanco) ma charakter samodzielny i abstrakcyjny, w sytuacji, gdy weksel gwarancyjny nie jest wekslem abstrakcyjnym, lecz wekslem gwarantującym wykonanie zobowiązania, a więc kauzalnym, które to stwierdzenie, wobec zarzutów pozwanego, winno skutkować analizą stosunku podstawowego, tj. umowy pożyczki, czego Sąd I instancji zaniechał;**
7. obrazę prawa materialnego, tj. art. 10 Ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że podniesienie zarzutu przez pozwanego nieprawidłowego wypełnienia weksla, niezgodnie zawartym porozumieniem wekslowym nie rodzi możliwości podnoszenia zarzutów dotyczących stosunku podstawowego, tj. umowy pożyczki z dnia 20 grudnia 2017 r, nr (...);

8. obrazę prawa materialnego, tj. art. 5 Kodeksu Cywilnego (dalej: k.c.) w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieuznanie postanowień umownych nakładających na pozwanego wygórowane opłaty dodatkowe za nieważne, w sytuacji gdy klauzula generalna z art. 5 k.c. ma za zadanie służyć przede wszystkim zapewnieniu zgodności norm prawnych i opartych na tych normach rozstrzygnięć indywidualnych z obowiązującymi w społeczeństwie normami pozaprawnymi, zwłaszcza moralnymi i nie dopuszczać do występowania w obrocie prawnym umów lub ich części, które byłyby sprzeczne z tymi normami, a jako taką należy ocenić umowę będącą podstawą roszczenia;

9. obrazę prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 359 § 2¹ i § 2² k.c. poprzez niedokonanie właściwej oceny w przedmiocie abuzywności klauzul umownych i uznanie, że nie naruszają one dobrych obyczajów oraz interesów konsumenta, podczas gdy na gruncie niniejszej sprawy postanowienia umowne nakładające na pozwanego obowiązek uiszczenia opłat dodatkowych w sposób oczywisty zakładają takie naruszenia, poprzez obejście limitu odsetek określonych ustawowo;

10. obrazę prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c. poprzez uznanie, że zobowiązanie pozwanego wynika z umowy pożyczki, a zatem dochodzone przez powoda roszczenie jest zasadne, podczas gdy zasada swobody umów nie ogranicza kompetencji Sądu do badania umowy pod kątem jej zgodności z naturą stosunku zobowiązaniowego, treścią ustawy oraz zgodności z zasadami współżycia społecznego.

W związku z podniesionymi zarzutami skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Powódka, w odpowiedzi na wniesioną przez pozwanego apelację, wniosła o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna i skutkowałą uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, w tym również rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżone orzeczenie nie poddaje się weryfikacji w toku instancji. Zapadłe rozstrzygnięcie nie może się ostać w obrocie prawnym, dlatego że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniechania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc „nierozpoznanie istoty sprawy” oznacza uchybienie procesowe sądu I instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego, przez co rozumie się nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji

pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań pozwu, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, ograniczył się wyłącznie do rozważań dotyczących charakteru zobowiązania wekslowego, na którym powód opierał dochodzone roszczenie. Całkowicie przy tym pomijając zarzuty podnoszone przez pozwanego dotyczącego łączącego strony sporu stosunku podstawowego, czyli umowy pożyczki. Powyższe działanie Sądu I instancji było całkowicie nieprawidłowe, albowiem Sąd Rejonowy, nie tylko mógł, ale powinien zbadać stosunek podstawowy łączący strony – umowę pożyczki z dnia 20 grudnia 2017 r. (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967r., III CZP 19/66, Legalis nr 12920).

Sąd I instancji zdaje się pominąć całkowicie, że możliwość wysuwania zarzutów ze stosunku podstawowego wynika z treści art. 10 prawa wekslowego. Stanowi on, że jeżeli weksel, niezupełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba, że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Stanowisko, zgodnie z którym gwarancyjny weksel in blanco nie jest wekslem abstrakcyjnym aprobowane jest w orzecznictwie. W wyroku z dnia 18 listopada 1970 r., I PR 407/70 Sąd Najwyższy stwierdził, że „weksel gwarancyjny nie jest wekslem abstrakcyjnym, lecz wekslem gwarantującym wykonanie zobowiązania, w więc „kauzalnym”.” Podobnie w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 listopada 1993 r. w sprawie ACr 607/93 (opubl. w OSAiSN nr 11-12/1994 poz. 58), stwierdził Sąd Apelacyjny w Katowicach, wskazując, że „nie ulega wątpliwości, że zobowiązanie wekslowe ma charakter abstrakcyjny, czyli jest ono oderwane od swej podstawy prawnej (causa). Trzeba jednak podkreślić, że ten abstrakcyjny charakter ulega osłabieniu w przypadku weksla niezupełnego. Sytuacja prawna dłużnika z weksla niezupełnego w chwili wystawienia kształtuje się różnie w zależności od tego, kto jest wierzycielem wekslowym. Jeżeli posiadaczem weksla jest pierwszy wierzyciel, wiąże go porozumienie zawarte z dłużnikiem, a w tym wypadku jest to umowa pożyczki gotówkowej. Podpisanie i wręczenie weksla in blanco oparte jest bowiem na zaufaniu do odbiorcy, który powinien wypełnić dokument zgodnie z zawartym porozumieniem. Uzasadnia to obronę wystawcy weksla, że weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem.”

Wobec powyższego należy przyjąć, że ustawodawca przesądził o dopuszczalności badania treści stosunku podstawowego w przypadku dochodzenia przez pierwszego wierzyciela należności z weksla in blanco przeciwko jego wystawcy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, zaś stwierdzone uchybienie skutkowało koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c. i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, celem ponownej oceny dochodzonego przez powoda roszczenia, po uprzednim zbadaniu stosunku podstawowego łączącego strony sporu, jakim była zawarta umowa pożyczki, ze szczególnym zwróceniem uwagi na obliczone przez powoda koszty udzielonej pożyczki, w stosunku do kwoty pożyczki, która została udostępniona pozwanemu.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy rozstrzygnie również ponownie o całości kosztów zarówno postępowania pierwszoinstancyjnego, jak i – z mocy art. 108 § 2 k.p.c. – postępowania przed Sądem odwoławczym.